

nog procesa drukčiji su nego u pripremnom obrazovanju. Postavlja se pitanje završnosti obrazovanja i osposobljavanja učenika za rad.

Potreba za objektivnim procjenjivanjem znanja ovdje je još i veća, ali dosad se vrlo malo ili gotovo ništa nije uradilo da bi se pomoglo nastavnicima u radu. Trebalo bi uspostaviti suradnju između centara istog profila u Hrvatskoj i nastavnicima dati svu potrebnu pomoć u radu. Kad unutar profila budu točno određeni nastavni ciljevi i završnost, moći će se izraditi i posebna metodologija te nastave te sastaviti zadaci za objektivno procjenjivanje znanja učenika i, što je još važnije, za procjenjivanje njihove sposobnosti za izvršavanje poslova vezanih uz struku. Takvi bi zadaci mogli pomoći učenicima u odabiranju usmjerenja koje im najviše odgovara.

Iz izlaganja je vidljivo da i u pripremnom stupnju općeg srednjeg obrazovanja i u usmjerenom obrazovanju postoje veliki problemi u nastavi jezika i u procjenjivanju znanja učenika. Tek na temelju vertikalnog povezivanja nastave u osmogodišnjoj školi, pripremnom i završnom stupnju srednjeg obrazovanja nastavni proces učenja jezika može dobiti svoju završnost i dati pozitivne rezultate. Potrebno je na temelju izmjene iskustava ujednačiti kriterije procjenjivanja znanja učenika. Ocjena bi morala biti rezultat procjene njihova objektivnog znanja. Znanstvenim ispitivanjem mogu se pronaći najbolje metode procjene znanja i izraditi zadaci objektivnog tipa. Ali treba istaći da testiranje čak i najboljim standardiziranim testovima, po mojem mišljenju, ipak ne može i ne smije biti jedino mjerilo pri ocjenjivanju učenika.

Ivana Velčić

ISKUSTVA U PROCJENJIVANJU ZNANJA U PRVE DVIJE GODINE STUDIJA STRANIH JEZIKA

Na Odsjeku za anglistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu suvremeni engleski jezik proučava se u kolegiju »Jezične vježbe« kroz sve četiri studijske godine. Obvezatni jezični ispiti nakon odslušanog jezičnog kolegija postoje nakon I, II i IV godine. Osim toga, prije upisa u I semestar kandidati pristupaju tzv. »klasifikacijskom ispitu«, koji je od velike važnosti za sve one koji namjeravaju studirati engleski jezik i književnost. U ovom ćemo prikazu dati osvrt na taj klasifikacijski ispit i na jezične ispite na kraju I i II g. jer ovi posljednji, prema našem mišljenju, čine koherentnu cjelinu s obzirom na način svladavanja nastavnog programa i na cilj nastave u toku prvih dviju godina.

Da vidimo najprije kako izgleda klasifikacijski ispit! Sastoji se od pismenog i usmenog dijela. Pismeni ispit je tip objektivnog testa višestrukog izbora. Nije standardiziran i lako je moguće da ono što smo primjenjivali ove godine slijedeći put doživi određene promjene i u sadržaju i u tehnici. Test se sastoji od dva dijela. Prva polovica ima zadatak da provjeri sposobnost odabiranja pravilnog obrasca. S obzirom na to da provjeravamo strukture, a ne druge komponente jezičnih vještina, nastojimo izabrati takav cjelovit tekst koji

svojim vokabularom i tematikom neće predstavljati poteškoću ispitanicima. Kako se radi o testu višestrukog izbora, strogo vodimo brigu o tome da ponuđena tri oblika, od kojih treba izabrati onaj pravi, budu iz iste gramatičke kategorije, pa čak da nijedan od njih svojim izgledom, odnosno brojem slogova ne strši. Naravno, od izuzetne je važnosti da samo jedan od njih bude prihvatljiv. Pravilno riješen, taj prvi dio donosi ispitaniku 50 bodova. Drugi je dio također test objektivnog tipa, kojim provjeravamo razumijevanje i vokabular. To mogu biti kratke priče ili tekstovi srednje težine, koje treba pažljivo pročitati, a zatim se od izvjesnog broja tvrdnji koje se odnose na glavne elemente teksta izabire između dvije alternative: točno-netočno, ili se pak od nekoliko ponuđenih riječi izabire ona koja odgovara danom kontekstu. I taj dio donosi 50 bodova, a za odličan uspjeh u trećem i u četvrtom razredu postiže se 40 bodova, što sve skupa iznosi 140 bodova. Napokon se testovi poredaju prema broju ukupnih bodova i dobiva se »rang-lista« postignutih rezultata. Intervju je ponekad dodatna provjera sposobnosti izražavanja.

Sad ćemo dati sliku jezičnih ispita na kraju I i II godine. Sadržaj nastave »Jezičnih vježbi I ima svrhu da studenti dobiju zaokruženu sliku gramatičkog gradiva u sistematskom pregledu, da svladaju izgovor engleskih glasova i fonetsku transkripciju izoliranih riječi, da ovladaju vokabularom i idiomatikom jezika na temelju adekvatnih tekstova i, napokon, da nauče englesku ortografiju putem diktata. Prema tome, cilj je nastave jezika da se pomoću svih spomenutih komponenata stekne znanje i sposobnost izražavanja na stranom jeziku u raznovrsnim situacijama, da je student na temelju pročitanih i prostudiranih tekstova sposoban da raspravlja o stavovima i mislima autora te da na kraju može zauzeti svoje stanovište i suvislo ga iznijeti.

Težište jezičnih vježbi II je na širem i dubljem usvajanju odabranih problema engleske gramatičke strukture. Opća komunikativna sposobnost se proširuje suvremenim tekstovima, koji omogućavaju različite vidove rada na komprehenziji, kao što su iznošenje glavnih misli, komentari i intenzivne vokabularne vježbe.

Kao što vidimo, ciljevi i sadržaji obaju nastavnih programa slični su i obuhvaćaju probleme koji se kontinuirano javljaju i provjeravaju u prve dvije godine. Istu sličnost i kontinuiranost odražavaju i jezični ispiti I i II godine, u koje ubrajamo i tzv. »orijentacioni kolokvij« na kraju prvoga semestra, što primjenjujemo kao neku vrstu pretestiranja. Cilj je naših pismenih testova, a možemo ih svrstati u testove dostignuća, da na objektivniji način provjere znanje i napredak studenata u prve dvije godine i da upute studente u to dokle su došli s obzirom na dostignuće znanja i sposobnosti. Osim toga treba istaknuti činjenicu da ti zadaci služe kao orijentacija slabijim studentima u tome koji materijal još nisu svladali, a premda su ga »učili«. Stojimo na principu da svaki student mora vidjeti svoj test i mora upoznati svoje pogreške. U individualnom razgovoru sa studentima koji nisu uspjeli objašnjavaju se greške, daju im se informacije o broju bodova koje su postigli i kaže im se da li je njihov rezultat bio *sasvim* nedovoljan, *manje* nedovoljan ili na *granici* i savjetuje im se kako da rade dalje. Mnogima se na taj način daje ohrabrenje za daljnji rad, a nekima se već i nakon prvoga semestra, tj. nakon orijentacionog kolokvija savjetuje da napuste studij engleskog jezika.

Elementi koje testiramo jesu gramatičke strukture, vokabular, fonetska transkripcija, pravopis i pismeno izražavanje na zadanu temu. Pristup koji

primjenjujemo pri tom je kombinacija testova izoliranih zadataka i integrativnih testova. Osim toga primjenjujemo i varijaciju osnovnog »cloze test«-postupka, što činimo kod provjere članova i vremena. Pri tom odabiremo odlomak s raznovrsnim upotrebama vremena ili s nekim zanimljivijim upotrebama članova i pripremimo ga tako da se umjesto tih struktura ostave praznine, npr. s glagolima u infinitivu. Drugi dijelovi testa jesu tip »open-ended«-testa, u kojemu kandidat daje samostalan odgovor, koji može biti jedna riječ ili cijela rečenica. Takav je tip npr. prestrukturiranje zadane rečenice s modalom u drugu, koja zadržava isto značenje, ali pomoću drugog izričaja; ili sastavljanje samostalne rečenice sa zadanom riječi, ili izrazom da se pokaže poznavanje značenja zadanog izraza; ili pak rečenice koja izražava zadani koncept, kao npr. pretpostavku, namjeru, sumnju itd. U testu gramatike student mora pokazati sposobnost upotrebe obrazaca unutar danog konteksta. Zatim mora znati sastaviti korektnu rečenicu na temelju zadane strukture, ili mora transformirati jednu strukturu u drugu, ili nadopuniti dio zadane rečenice. Tipom višestrukog izbora koristimo se uglavnom pri provjeri vokabulara.

Mi radije primjenjujemo »open-ended«-testove ili varijacije »cloze«-postupka, jer po našem mišljenju više odražuju samostalnost i kreativnost kandidata, a isto tako pokazuju i produktivne vještine i znanja, a nema slučajnog pogađanja. Kod takvih tipova zadataka potrebno je da nastavnik sam prosudi vrijednost odgovora, jer pojedini zadaci ne mogu imati samo jedan odgovor. Time se, doduše, umanjuje formalna objektivnost testa, ali smatramo da se u procjeni znanja nastavnikovo prosuđivanje mora uzeti u obzir i da ono čak može biti odlučujuće, pogotovo ako se oslanja na objektivna mjerila.

Testove ocjenjujemo po principu: jedna pogreška — jedan bod. Granica se određuje dogovorno pri svakom testu. U određivanju granice između negativnih i pozitivnih rezultata ostavljamo mogućnost raspona od 1—3 boda. Test može nositi do 140 bodova. Po našem sudu 75% odgovora mora biti točno da bi test bio prolazan. Kasnije se bodovi pretvaraju u ocjene prema skali od 1 do 5. Granični rezultati ocjenjuju se komisijski i tu ima odlučujuću ulogu ne samo broj bodova, nego težina grešaka i kvaliteta, odnosno ocjena eseja. Za težinu grešaka nemamo razrađenu skalu, pa nastavnici o tom pitanju dogovorno donose sud. Diktat, kao primjer integrativnog testa, vrednuje se po istom principu i negativni bodovi pribrajaju se negativnim bodovima testa.

Pismeno izražavanje na zadanu temu provjerava se u pisanju eseja. Ovaj se ocjenjuje prema impresionističkim kriterijima nastavnika, u koje ulazi: pravilnost upotrebe jezika, tematska obrada, sposobnost služenja produktivnim vokabularom, prezentacija i originalnost misli i stavova, preglednost i pravopis. Esej se ne boduje, nego se ocjenjuje subjektivno uz pismeni komentar nastavnika. Da bismo pridonijeli nepristranosti u vrednovanju rezultata testova, svi se pismeni zadaci pišu pod šifrom, a nakon bodovanja i rješavanja graničnih slučajeva zadaci se dešifriraju.

Na usmenom dijelu ispita ili intervjuu provjeravamo najčešće onu materiju koju nije uključio test, ali katkad tražimo objašnjenje i korekciju greške u testu. Mogli bismo reći da je intervju također vrsta integrativnog testa, u kojem utvrđujemo komunikativnu sposobnost, izgovor, leksik, zatim pravilnost upotrebe gramatičke strukture i sposobnost objašnjavanja obrasca.

Smatramo da nam nakon primjene svih navedenih načina i tehnika provjeravanja znanja na nivou prve dvije studijske godine ipak polazi za rukom da dobijemo uvid u dostignuće znanja o jeziku i jezičnih sposobnosti. Međutim, traženje adekvatnijih provjera znanja trebalo bi, prema našem mišljenju, u nastavnoj praksi i dalje nastaviti, ispravljati i potvrđivati.

L I T E R A T U R A

Naum R. Dimitrijević: Testiranje u nastavi stranih jezika. Subotica—Beograd 1976.
Elisabeth Ingram: Language Testing, Techniques in Applied Linguistics, Vol. III, Oxford University Press 1974.

Stjepan Maričić

OSVRT NA TESTOVE U PRVE DVIJE GODINE STUDIJA ENGLESKOG JEZIKA

Svi ti testovi o kojima se govorilo u prethodnom izlaganju nameću brojna pitanja i probleme koji traže kritički osvrt i dublju analizu, mada smo svjesni da na mnoga od tih pitanja ne možemo odgovoriti, jer preciznih i svevažićih odgovora, jednostavno, nema. Čini nam se ipak da ćemo napraviti vrijedan korak naprijed ako bar neke od tih problema identificiramo.

Najprije nekoliko riječi o klasifikacijskom ispitu! Koji je cilj tog testa? Što on testira i čini li to uspješno? Kolika je njegova pouzdanost? To su pitanja koja neminovno prate svaki test, a nalazimo ih u svakoj knjizi o testiranju, i to uvijek u onom poglavlju koje govori o karakteristikama dobra testa. Da li je ovo dobar test i, ako nije, koje su njegove manjkavosti?

Podimo najprije od naziva ispita! To je klasifikacijski, a ne kvalifikacijski ispit i konsekvencije te razlike mogu biti veoma ozbiljne. Pretpostavimo da nam je test dao jasnu sliku ispitanikovih mogućnosti, da smo čak došli do zaključka da su njegovi izgledi za uspjeh u studiju prilično veliki. Kakva je korist od toga ako se naš ispitanik našao na 101. mjestu, a za tu nam je godinu određeno da ih možemo primiti 100? Moguć je, naravno, i sasvim drukčiji slučaj — da primimo prvih 100 iako smo svjesni da znanje nekih kandidata nije adekvatno, a izgledi ne baš naročiti. Zašto je to tako, svima nam je poznato, ali budući da su razlozi izvan nas, nema smisla da se zadržavamo na tome.

Vratimo se, dakle, testu gdje će nam se odmah nametnuti drugo bitno pitanje: što mi to zapravo testiramo ovim testom? Je li to procjena općeg jezičnog znanja, onog što ispitanik može u tom trenutku učiniti kao rezultat kumuliranog iskustva stečenog učenjem, bez obzira kako, kada i gdje, ili je pak to i prognostički test, dakle procjena njegovih budućih dostignuća? Vjerojatno bi moralo biti i jedno i drugo. Ali da bismo dobili valjanu procjenu